

והוא ממונה על י"ג נהרי אפרסמון. והוא מתן שכרן של צדיקים, כמו שאמרו ז"ל (תנחומא בראשית) ברבי אבהו. והיינו לעובדין מאהבה, כמו שכתבתי במקום אחר בסוד ר' אבהו... כי אפרסמון הוא תכלית העונג — עיין זוהר תרומה (קכז). ובפשטיה בעולם הזה הוא קישוט הנשים, וכמו שאיתא בפרק במה מדליקין ובפרק במה אשה (סב:) למצוא חן, וזהו תכלית עינוגן. וכן תכלית עונג דבני ישראל למצוא חן בעיני השי"ת. ומתן שכרן שהשי"ת מזמין להם דברים המייפין חנם, והם שלשה עשר, כי כך יסד השי"ת י"ג מדות ושערים של רחמים שמשם ההשפעה יורדת...'. (מתוך 'שיחת מלאכי השרת' עמ' 80)

דף כז

הערות והפניות

ז'אביי, איכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב מטמא בהם. ואידך, אי סלקא דעתך נגעים חמיירי, לכתוב רחמנא גבי שרצים וליתו נגעים מינייהו' — רבא אינו מחשיב זאת חומרא, כי זה שהשתי והערב טמא בנגעים, משום שטומאת נגעים מקורה בדבר עצמו, מה שאין כן טומאת מגע הבאה מבחוקן, סברה היא שלא חלה אלא בבגד שנגמרה מלאכתו, ולא בחוטים. (עפ"י ריטב"א; 'חדושי הר"ן'. ודלא כהתוס'. וע' פני יהושע; הר צבי.)

ז'אידך, נגעים משרצים לא אתו דאיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמא בכעדשה' — ורבא אינו מחשיב זאת לפירכא, כי לעדשה יש עובי, ויש בה כדי להרקע ולהשטח כגריס. ואביי פורך לפי השיעור הנראה לעין, וכל מקום הנגע בעובי כל הגוף נחשב נגע, הלכך שיעור העדשה קטן יותר. (עפ"י רמב"ן ועוד. והתוס' פרשו בענין אחר. וע"ע הר צבי.)

'הדר ביה רבא מההיא' — ע' במצוין במנחות צו.

(ע"ב) 'לאותיי ציצית' — על חילוקי הדינים ושיטות הפוסקים בענין מיני הבגדים החייבים בציצית — ע' ב'יוסף דעת' סה, קונטרס בענין ציצית ב, יד ואילך.

'ציצית בהדיא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים, וכתוב גדלים תעשה לך?' — ואם תאמר מניין לפרש גדילים תעשה לך דוקא מאלו, שמא רצה לומר אף מאלו, ולהתיר כלאים בציצית? ויש לומר שאם כן יכתוב 'לא תלבש שעטנז' — גדילים תעשה לך, צמר ופשתים שכתבה תורה למה לי — לדרוש שלא תעשה גדילים אלא מאלו. (חדש האביב)

'לאותיי כסות סומא' — ראה בקונטרס בענין ציצית ה, כא.

'כסות לילה' — ראה בקונטרס בענין ציצית ב, יא-יג.

דף כו

לז. האם מותר להדליק נר בשמן של טבל טמא?

אין מדליקים בטבל טמא. (ואני נתתי לך את משמרת תרומתי – מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך, אף תרומה טמאה).

טבל טהור — לדעת רש"י ותוס' (כאן) ור"ן (וכן פסק הש"ך ביו"ד שלא ס"ק קלא), אסור בהדלקת הנר, שאסורה בו כל הנאה של כילוי [נמדאוריתא. ע' משל"מ תרומות ב, יד; שואל ומשיב מהד"ת ח"ש ב. וי"א שאאמד"ר – ע' משל"מ שם; פני יהושע פסחים לד.]. אבל ברשב"א מבואר שטבל טהור כיון ששייכת בו אכילה, לא נאסרה אלא אכילתו, אבל הנאה של כילוי מותרת. וכן הוא בתוס' הרא"ש. ויש מפרשים כן בדעת התוס' בפסחים לג: – ע"ש בקובץ ענינים. אך יש פירושים אחרים בדבריהם – ע' חזו"א קכד; מנחת שלמה נה, א סב, כ. ויש אומרים שכן היא דעת הרמב"ם — ע' ראש יוסף; אבי עזרי (תנינא) מעשר ו, ב. אולם המנחת-חינוך (רפד, ט) נקט בדעת הרמב"ם לאסור הנאה של כילוי. המאכיל אחרים, כגון קטנים — יתכן וגם לדעת הרשב"א אסור בטבל טהור משום הנאה של כילוי, שהרי זו אכילה, ואין התר באכילה אלא משעת הרמה ואילך. עפ"י אמרי בינה — שבת ט. ויש מצדדים סברה הפוכה, שגם התוס' מודים שאין כאן הנאה של כילוי כלפי המאכיל. ע' שו"ת אחיעזר ח"ג פא, יט; הר צבי.

עוד דן במנחת-חינוך, בטבל הטבול למעשרות בלבד — האם אסור בהנאה של כילוי אם לאו. והצ"ח (ברכות מז). כתב שטבל הטבול למעשר עני, אין אסור בהנאה של כילוי (וע' גם באמרי בינה' שבת ט).

דפים כו — כז

לח. א. אלו מיני בגדים מקבלים טומאה, ומהו השיעור הקטן ביותר של הבגד לקבלת טומאה?

ב. חוטי השתי או הערב; האונים של פשתן — האם הם מקבלים טומאה?

ג. חומר בטומאת נגעים מטומאת שרצים וחומר בשרצים מבנגעים — כיצד?

ד. האם אפשר לסכך סוכת החג בסיבים וחוטים העשויים מפשתן?

א. בגד צמר או פשתים מקבלים טומאה בשלש על שלש אצבעות ומעלה. (והבגד — לרבות שלש על שלש, הגם שאינו ראוי אלא לעניים).

שאר מיני בגדים — לדעה אחת אינם מקבלים טומאה כלל. הואיל ונאמרו 'בגדים' בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהם (בטומאת נגעים) צמר ופשתים, מה כאן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים.

לפי אב"י, כן היא דעת תנא אחד מדבי רבי ישמעאל, וכן היא דעת רבי שמעון בן אלעזר. ולפי רבא, זוהי דעת תנא דבי רבי ישמעאל, אבל לרבי שמעון בן אלעזר אף שאר בגדים מקבלים טומאה בשלשה על שלשה טפחים (או בגד — לרבות), בין טומאת שרצים בין טומאת נגעים.

ולפי תירוץ אחד בגמרא, רבא חזר בו וסובר שלתדר"י שאר בגדים מקבלים טומאת שרצים בשלשה על שלשה (או בגד), אך לא טומאת נגעים. (בבגד צמר או בבגד פשתים; בגד הצמר או הפשתים — שני מיעוטים. והוא הדין לשאר טומאות, אינן אלא בצמר ופשתים, ורק בטומאת שרצים ריבה הכתוב. עפ"י רשב"א).

לרב פפא [שנדחו דבריו] ולרב נחמן בר יצחק, (וכן לפי אביי — לתנא אחד מדבי רבי ישמעאל), כל מיני הבגדים מקבלים תומאה, משלש על שלש אצבעות. (עפ"י רש"י. ומתו"י נראה דוקא בשלשה על שלשה. וכן כתב הרמב"ן).

א. ישנם חכמים החולקים על תנא דבי רבי ישמעאל, ולדבריהם בגדים האמורים בתורה סתם הם מכל המינים (ע' יבמות ד:), ומטמאים בשלש על שלש (עפ"י ראשונים). אך כתבו הרשב"א והריטב"א, שבנגעים אין מי שחולק על כך שרק צמר ופשתים מטמאים אבל שאר מינים אינם מטמאים אפילו שלשה על שלשה. (וכן משמע מרש"י. עפ"י שפת אמת וחדש האביב. וכ"כ מהר"ם. ומדברי רב האי גאון המובאים ברשב"א מבואר, שלדעת החולקים על תנדר"י, שאר מינים מטמאים בנגעים. וצ"ע).

ב. להלכה, פסקו הרי"ף והרמב"ם ששאר מינים פטורים מציצית מן התורה (וכן פסק בשלחן ערוך). ופירש הרמב"ן לפי שהלכה כתנא דבי רבי ישמעאל שלמדים סתום מן המפורש, שכל מקום שנאמר 'בגד' — צמר ופשתים בלבד.

ולכאורה נראה שהלכה כרבא לאחר שחזר בו, ובגד שלשה על שלשה מקבל תומאת שרצים (ושאר תומאות). וכן פסק הרמב"ם (כלים כב,א). ולרש"י, אפשר שמקבל תומאה אף בשלש על שלש. אבל לענין נגעים אינו מטמא אלא צמר ופשתים. (כדברי הראשונים הנ"ל, וכן פסק הרמב"ם — תומאת צרעת יג,א).

ואמנם יש פוסקים שאין הלכה כתנא דבי רבי ישמעאל (תוס' ועוד, וכ"פ הרמ"א), ולשיטתם כל מיני הבגדים מקבלים תומאה בשלש על שלש וחייבים בציצית מן התורה.

ג. ארג בגד קטן ואין בדעתו לארוג בו יותר — מטמא בכל שהו, הגם שאין בו שלש על שלש (תוס', עפ"י גמרא להלן סג:).

ד. לדעת רש"י (עירובין כט:), בגד שלש על שלש אינו מקבל תומאת מת אלא בגד עניים בלבד. ורבנו תם (ספר הישר שכ; תוס' להלן מז.) והרמב"ן והרשב"א (מז) והריטב"א (כאן ושם) חולקים וסוברים שרק לענין תומאת מדרס יש חילוק בין בגדי עניים לעשירים, אך לא בטומאת מגע.

ה. שיעור שלש על שלש, נחלקו רבי מאיר וחכמים האם הוא כולל את המלל (= המכפלת שבשולים) אם לאו. מובא להלן כט.

דנו אחרונים האם צריכים ג' על ג' מרובעות דוקא, או גם אם צד אחד קצר יותר, די בכך שיש בו כדי לרבע ג' על ג'. ע' במובא ב'מגדים חדשים' כאן).

ב. חוטי שתי או ערב מקבלים תומאת נגעים כמפורש בכתוב, אך לא תומאת שרצים. (דומיא דשק — טווי ואריג). וכן לא תומאת אהלים (כדלהלן כה:).

חוטי הערב — מטמאים מיד. השתי (שטויתו קלושה מטוית הערב) — לרבי מאיר מטמא מיד, ולרבי יהודה — משייטלה מן היורה ששולקים אותו בה ללבנו.

האונים של פשתן מטמאים בנגעים. ולרבי יהודה אינם מטמאים אלא משיתלבנו בתנור. לרש"י, האונים מטמאים עוד לפני הטויה, משיתלבנו (לרבי יהודה). ואילו ר"י והערוך פרשו 'אונים' — מטויה, אבל קודם שנטויה, אינו מטמא בנגעים. (וכן דעת הר"ש והרא"ש). ולרבי יהודה אינו מטמא מיד אלא משיתלבנו בתנור.

ופסק הרמב"ם (תומאת צרעת יג,ח) כתנא קמא, שמטמאים מיד משיטו. ואולם אם גורסים 'דברי

רבי מאיר יש מקום לומר שהלכה כרבי יהודה — ע' חזון איש נגעים א.יח. ומכל מקום כתבו אחרונים להחמיר (לענין מקוואות) לחוש לדעת רש"י שהפשתן קודם טויה מקבל טומאת נגעים (ע' זכר יצחק נו,ג; אגרות משה יו"ד ח"א קטו,ג).

ג. חומר בנגעים מבשרצים, ששתי וערב מטמאים בנגעים ולא בשרצים. חומר בשרצים, שהשרץ מטמא בכעדשה ואילו הנגע בכגריס. [וכן כלים מטמאים בשרצים ולא בבגדים, וכן בגד צבוע או בגד נכרי. עתוס']. ולדעה אחת (הנ"ל), בגדים משאר מינים מלבד צמר ופשתים מקבלים טומאת שרצים בשלשה על שלשה טפחים, אך לא טומאת נגעים. הרמב"ן (ועוד) כתב שלדעת רבא, כעדשה בשרץ אינה חומרה על נגעים, לפי שיש בעדשה גם עובי, ואם תיחתך ותירקע ותישטח, היתה יותר מכגריס. פשוטי כלי עור, מטמאים בנגעים ולא בשרצים (תוס' כח: ואפשר שכן גם דעת הרמב"ם — ע' משנה למלך הל' טומאת צרעת יג,ד; יד דוד). ובגד שאינו טווי וארוג, יש אומרים שמיטמא במת ובשרץ אבל בנגעים טהור. וי"א שאף במת ושרץ אינו מיטמא (ע' להלן נו: ובתוס' ובר"ן).

ד. חוטי פשתן, אף על פי שאינם מקבלים טומאת-מגע, הרי הם מטמאים בנגעים, הואיל וכן אין מסככים בהם, והמסכך בהם — סוכתו פסולה (רבי שמעון בן אלעזר; סומכוס. ואפשר שיש רבנן החולקים וסוברים שדבר שאינו טמא אלא בנגעים — מסככים בו. ע' תוס' סוכה יב סע"ב).

א. חוטים (סיבים) לפני טויתם — מרש"י מבואר שמקבלים טומאה דאוריתא (עכ"פ לאחר שנידוכו ונופצו ונתלבנו), ואם כן הסוכה פסולה מן התורה. התוס' סוברים שקודם טויה אינה פסולה אלא מדרבנן (בדייק ונפיץ), גזרה אטו אחר טויה. [ולרבי יהודה אינה פסולה מדאוריתא אלא משיתלבנו לאחר הטויה, ולשיטתו אין לפסול אף מדרבנן קודם טויה, אך אפשר שלאחר הטויה וקודם הליבון פסולה מדרבנן. עפ"י תוס' סוכה יב:].

וברמב"ן (ובריטב"א וב'חדושי הר"ן ועוד) מבואר שלפי סומכוס אין פסול אלא הטווי אבל קודם שנטווה — כשר לסיכוך. ואולם חכמים (ע' סוכה יב) חולקים ופוסלים אף קודם הטויה, ואפילו בשאר מינים, ואעפ"י שאינם מקבלים טומאה, אפשר מדרבנן ואפשר מדאוריתא — כי אינם נחשבים 'גידולי קרקע' (ע' רשב"א; רמב"ם סוכה ה,ד).

ב. גם חוטים שאינם מטמאים בנגעים, כגון של בגדי עכו"ם — פסולים לסיכוך, כי העיקר שהדבר בעצמו ראוי להיטמא (זכר יצחק נו,ג).

דפים כז — כח

- לט. א. אלו סוגי אהלים מקבלים טומאה מן המת הנמצא תחתם, ואלו אינם מקבלים?
ב. האם עור בהמה טמא מקבל טומאת שרצים או טומאת נגעים?
ג. המכסה (/ המכסים) שהיה במשכן ממעל ליריעות העזים — ממה היה עשוי? מהו התחש שהיה בימי משה?
ד. האם כשר לעשות תפלין (פרשיות, בתים, רצועות, שער וגידים) ממינים שאינם כשרים לאכילה?